

AKADEMIA NAUK STOSOWANYCH W KONINIE
АКАДЕМІЯ ПРИКЛАДНИХ НАУК У КОНІНІ
UNIwersytet Narodowy w Użhorodzie
УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
POŁUDNIOWO-Wschodni Instytut Naukowy w Przemysłu
ПІВДЕННО-СХІДНИЙ НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ У ПЕРЕМИШЛІ

ROZWÓJ NOWOCZESNEJ EDUKACJI I NAUKI –
STAN, PROBLEMY, PERSPEKTYWY.

TOM 7: CZYNNIKI WARUNKUJĄCE JAKOŚĆ BADAŃ JAKOŚCIOWYCH

Pod redakcją naukową:

Jan Grzesiak, Ivan Zymomrya, Vasyl Ilnytskyj

**РОЗВИТОК СУЧАСНОЇ ОСВІТИ І НАУКИ:
РЕЗУЛЬТАТИ, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ.**

TOM 7: ЧИННИКИ ОЦІНЮВАННЯ ЯКІСНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

За науковою редакцією:

Ян Гжесяк, Іван Зимомря, Василь Ільницький

Konin – Użhorod – Przemysł
2022

Конін – Ужгород – Перемишль
2022

УДК 371.1:001(08)
ББК 74.04я43
Р 64

Розвиток сучасної освіти і науки: результати, проблеми, перспективи. Том 7: Чинники оцінювання якісних досліджень [колективна монографія] / [Наукова редакція: Я. Гжесяк, І. Зимомря, В. Ільницький]. Конін – Ужгород – Перемишль: Посвіт, 2022. 224 с.

Rozwój nowoczesnej edukacji i nauki – stan, problemy, perspektywy. Tom 7: Czynniki warunkujące jakość badań jakościowych [monografia zbiorowa] / [Redakcja naukowa: J. Grzesiak, I. Zymomyra, V. Ilnytskyj]. Konin – Užhorod – Przemyśl: Poswit, 2022. 224 s.

ISBN 978-83-60374-99-3

УДК 371.1:001(08)
ББК 74.04я43

Редакційна колегія:

д-р габ, проф. **Я.Гжесяк**; д-р філол. н., проф. **І.Зимомря**; д-р філол. н., проф. **М.Зимомря**; д-р юрид. н., проф. **В. Галуцько** (відповідальний секретар); канд. філософ. н., доц. **П.Давидов**; д-р філол. н., проф. **О.Добровольська**; д-р іст. н., проф. **В.Ільницький**; д-р габ. **М.Кабат**; д-р пед. н., проф. **Ю.Кузьменко**; д-р пед. н., проф. **Т.Мішеніна**; д-р габ. **Я.Морбітцер**; д-р пед. н., проф. **О.Невмержицька**; д-р філол. н., проф. **А.Печарський**; д-р **Г.Войтеховська**; канд. філол. н., доц. **Р.Жовтани**; канд. філол. н., доц. **О.Зимомря**; канд. пед. н., доц. **М.Пагута**.

Kolegium redakcyjne:

dr hab., prof. J.Grzesiak; dr hab., prof. I.Zymomyra; dr hab., prof. M.Zymomyra; V.Boichuk; dr hab., prof. V.Halunko (executive editor); dr P.Davydov; dr hab., prof. V.Ilnytskyj; dr hab. M.Kabat; dr hab., prof. J.Kuzmenko; dr hab., prof. O. Dobrowolska; dr hab., prof. T.Mishenina; dr hab. J.Morbitzer; dr hab., prof. **O.Newmerzycka**; dr hab., prof. A.Peczarskyj; dr H.Wojciechowska; dr **R.Zowtani**; dr O.Zymomyra; dr M.Pahuta.

Рецензенти:

д-р габ., проф. Катажина Новаковска
д-р педагогічних наук, проф. Ігор Добрянський

Recenzenci:

dr hab., prof. Katarzyna Nowakowska
dr hab., prof. Ihor Dobriański

ISBN 978-83-60374-99-3

© Я. Гжесяк, І. Зимомря, В. Ільницький, 2022
© Посвіт, 2022

ЗМІСТ

ГУМАНІТАРНІ НАУКИ

Антонюк Я., Ільницький В. Обмін населенням між УРСР та ЧСР: оунівський чинник.....	7
Зумотуга М., Зумотуга І. Bronisława Maria Kulka: życie przez pryzmat nauki.....	18
Мальшина К. Словенський друк про Україну у 1938–1940 рр.	25
Маркуляк Л. Барвистий світ художника Артура Верони.....	33
Романова Н. Вербалізація усмішки в німецькомовній мета культурі (на матеріалі роману Р. Mayle «Hotel Pastis»).....	42
Чубіна Т., Федоренко Я. Особливості еволюції феміністичних теорій від XVIII ст. до сьогодення: історичний аспект.....	55
Чуйко О., Хомин В. Методологія дослідження мистецької спадщини Галицько-Волинської держави в аспекті міжнародних контактів.....	68

ПЕДАГОГІКА. СУСПІЛЬНІ НАУКИ

Барановська О. Підручник для початкової школи в умовах змішаного навчання.....	76
Гоголь Т., Кіндрат В. Педагогічні умови формування організаційно-управлінських компетенцій майбутніх тренерів-викладачів у процесі професійної підготовки.....	88
Grzesiak J. Ewaluacyjnie o ewaluacji jakości badań edukacyjnych.....	100
Kabat M. Ewaluacja i autoewaluacja w badaniach jakościowych nad zawodem nauczyciela.....	111
Калініченко З. Актуальні проблеми професійної підготовки сучасних фахівців.....	124
Краснобокий Ю., Ткаченко І., Ільницька К. Характерні ознаки кризи в освіті й можливі шляхи її подолання.....	132
Кришталь А. Особливості визначення співавторства у контексті професійної підготовки майбутніх фахівців служби цивільного захисту.....	140
Микитюк О, Зачепа А., Кулинич М., Тюріна Т., Сельменська З. Парадигма дослідження емоційного здоров'я і протидії емоційному вигоранню учасників навчально-виховного процесу.....	150
Morbíter J. Jakościowe media w badaniach jakościowych nad edukacją.....	162
Олефір О. Напрямки попередження виникнення порушень письма у дітей.....	171
Оржинська Е. Діалектика та метафізика (в пошуках універсального методу).....	179

Плужнікова Т., Голованова І., Костріков А., Ляхова Н., Краснова О., Марти- ненко Н. Визначення ролі культури управління в сучасних умовах розвитку ринкових відносин.....	187
Пюрко В., Христова Т., Пюрко О., Казакова С. Сучасні вектори професійної підготовки фахівців з фізичної терапії й ерготерапії.....	195
Хомишак О. Цифрова компетентність учителя англійської мови – складник про- фесійної підготовки у закладах вищої освіти.....	208
Відомості про авторів	221

CONTENTS

HUMANITIES

Antoniuk Y., Ilnytskyi V. Population exchange between the USSR and the Czechoslovak Republic: the OUN factor.....	7
Zymomyra M., Zymomyra I. Bronisława Maria Kulka: life through the prism of science.....	18
Malshina K. The Slovenian political and cultural press about Ukraine in 1938–1940.....	25
Markuliak L. The colorful world of the artist Arthur Verona.....	33
Romanova N. Verbalization of a smile in German-speaking metaculture: A case study of P. Mayle "Hotel Pastis"	42
Chubina T., Fedorenko Y. Peculiarities of the evolution of feminism theories from XVIII till nowadays: historical aspect.....	55
Chuyko O., Khomyn V. Methods of research of artistic heritage of Galicia-Volynia state from the perspective of international contacts.....	68

PEDAGOGY. SOCIAL SCIENCES

Baranovska O. A textbook for elementary school in the conditions blended learning.....	76
Hohol T., Kindrat V. Pedagogical conditions for the formation of organizational and administrative competencies of future trainers-teachers in the process of professional training.....	88
Grzesiak J. Evaluation on the evaluation of the quality of educational research.....	100
Kabat M. Evaluation and self-evaluation in qualitative research on the teaching profession.....	111
Kalinichenko Z. Actual problems of professional training of modern specialists.....	124
Krasnobokyj Y., Tkachenko I., Ilnitskaja K. Characteristic signs of the crisis in education and possible ways to overcome it.....	132
Kryshstal A. The Peculiarities of Co-Authorship Determination in the Context of Future Specialists of The Civil Protection Service Professional Education.....	140
Mykytyuk O., Zachepa A., Kylinich M., Tyurina T., Selmenska Z. Paradigm of research of emotional health and resistance to emotional burning out of participants of the education process.....	150
Morbitzer J. Qualitative media in qualitative research on education.....	162
Olefir O. Directions for preventing writing disorders in children.....	171
Orhynska E. Dialectics and metaphysics (in search of a universal method).....	179

Pluzhnikova T., Holovanova I., Kostrykov A., Liakhova N., Krasnova O., Martynenko N. Defining the role of management culture in modern conditions of market relations development.....	187
Pyurko V., Khrystova T., Pyurko O., Kazakova S. Modern vectors of professional training of specialists in physical therapy and occupational therapy.....	195
Khomyshak O. Future English teacher's digital competence – a constituent component of the professional training in higher educational establishments.....	208
Information about the authors	221

**Юрій КРАСНОБОКИЙ, Ігор ТКАЧЕНКО,
Катерина ЛЬНИЦЬКА**
(Умань, Україна)

ХАРАКТЕРНІ ОЗНАКИ КРИЗИ В ОСВІТІ Й МОЖЛИВІ ШЛЯХИ ЇЇ ПОДОЛАННЯ

The implementation of the envisaged changes in the field of national education follows a path that is far from current trends in the training of highly qualified personnel in the leading countries of the world. Such tendencies are the increase in the share of fundamental natural science disciplines, the strengthening of elements of research work, practice-oriented learning, and others. – they provide graduates of the world's leading universities with the opportunity to quickly «respond» to the results of natural science research, which are the basis of the latest technological solutions.

A literate and well-adjusted society should not only monitor the level and direction of the scientific field in the country so that it corresponds to the main directions of world science, but also help maintain competitive centers of its own scientists, who, in turn, must also ensure demanding and decency.

Модернізація української освітньої системи відбувається важко, часто нашо-вхуючись на нерозуміння смислу певних рішень, що приймаються «зверху». Ситуація погіршується ще й тим, що державні структури, які відповідають за реформу освіти в Україні, фактично, самоізолювалися від тих, кому належить реалізовувати їх рішення на місцях. До цих пір не налагоджене широке й активне обговорення стратегії і тактики реформ. На науково-методичних конференціях, як правило, відсутні представники МОН України, від яких можна було б почути важливі деталі та нюанси, які б «проливали світло», на те, що відбувається. У реформ, які останнім часом намагаються реалізувати, фактично відсутня ідеологічна підтримка, немає контакту з громадськими структурами, які могли б забезпечити таку підтримку.

На жаль, варто чесно визнати, що реалізація передбачуваних змін у сфері вітчизняної освіти йде по шляху, далекому від сучасних тенденцій підготовки кадрів високої кваліфікації у провідних країнах світу. Такими тенденціями є – збільшення частки фундаментальних природничо-наукових дисциплін, посилення елементів дослідницької роботи, практико-орієнтованого навчання та ін. – вони забезпечують випускникам провідних університетів світу можливість швидкого «відгуку» на результати природничо-наукових досліджень, які лежать в основі новітніх технологічних рішень. Адже відомо, що зараз інтервал часу, який відділяє момент відкриття фізичного явища від його впровадження, скоротився практично до кількох років, а то й менше, на противагу кільком десятиріччям, або й сторіччям, у минулому.

Результатом неврахування відзначених тенденцій є неухильне зниження рейтингу вітчизняних ЗВО.

Міністерство освіти і науки України, знаючи про нагальну потребу держави у висококваліфікованих інженерних кадрах, продовжує вперто знижувати рівень природничої освіти, під різними приводами «просуваючи» у загальноосвітні школи курси, в

яких фундаментальні знання підміняються нехитрими навичками і компетенціями. Наслідки вже відчутні – рівень фізико-математичної підготовки випускників шкіл, а за ним і професіоналізм випускників вишів, невпинно падає. НАН України намагається боротися з такими негативними нововведеннями [4], але без особливого успіху, оскільки профільне міністерство за «методичної підтримки» НАПН України впроваджують у середні загальноосвітні заклади саме такі курси, свідомо ігноруючи такі магістральні напрями розвитку світової спільноти, як науки про життя і ІТ-сферу, які «загнивають» без належної фізико-математичної підготовки наявного персоналу. За відсутності якісної освіти людина формується не творцем, а споживачем товарів, без притаманного *Homo sapiens(y)* критичного мислення. Промисловість за сприятливих економічних обставин ще можна відбудувати, а ось відновити науку, а разом з нею відтворити й мислячу людину, яку ми зараз втрачаємо, буде вкрай важко, та й знадобиться на це, у кращому випадку, кілька десятиріч [5, с. 54].

Грамотне і правильно налаштоване суспільство має не лише відстежувати рівень і спрямування наукової галузі в країні так, щоб вона відповідала основним напрямкам розвитку світової науки, а й допомагати збереженню конкурентних осередків власних учених, які, зі свого боку, повинні також забезпечувати і зберігати високі критерії взаємної вимогливості та порядності.

Відомо, що педагогічна освіта займає авангардні позиції в освітній галузі загалом. Цей процес забезпечується через науково обґрунтовану систему перспективних ліній виховання й розвитку як окремого індивіда, так і векторальності людського соціуму загалом. Інноваційна діяльність в освіті – особлива, вона спирається на проблему проєктивності майбутнього за умов відповідної педагогічної свідомості – потребує архітектоніки профільної освіти, має розглядатися як випереджувальна ланка в комплексі всіх векторів розвитку суспільства [2]. В іншому випадку – опинимося не в своєму часі. Творці педагогічної освіти – це фундаменталісти, які про складне можуть говорити просто. Потрібна селекція педагогічних шкіл, де будь-яка якість розпочинається з якості особистості. А якість особистості вчителя особлива – самородки людяності й духовності потрібно знаходити і найретельнішим чином виокремлювати й орієнтуватися на них з державним до цього підходом. Педагогічними вишами продовжує готуватися переважно «вчитель підручника», коли ж насправді не вистачає вчителя конкретного предмета, вчителя-організатора. Вчитель з будь-якого предмету без природничого знання як «рослина без ґрунту». За цього відбувається детермінація розуму, невпинно зростає потреба душі в реальній істині; змінюється картина світу – дуже швидко відбувається формування еволюціоністської наукової картини світу, роблячи все нові виклики сучасній людині, освіті й школі у світовому вимірі. Паралельно ж, нажаль, деякими засобами масової інформації ведеться агресивний інформаційний штурм освіти як сфери «іраціональності» [6].

Чимало учених, відомих педагогів, учителів, роботодавців у сфері освітніх послуг у своїх публікаціях і виступах на відповідних конференціях, семінарах, зібраннях за «круглими столами», у ЗМІ тощо висловлюють стурбованість, що сучасна освіта і наука знаходяться у кризовому стані. Особливо полемічно-гостро це питання поставили академік НАН України В.М. Локтєв [4; 5] і академік НАПН України М.І. Шут [7].

Суть цієї кризи в основному пов'язують з розривом між існуючою системою освіти і реальними умовами життя суспільства. Розвиток освіти не встигає за тією динамікою розвитку суспільства, котра все прискорюється і постійно зумовлює виникнення принципово нових проблем. За цього виникає невідповідність змісту і методів навчання потребам сьогодення, насамперед, в університетській освіті. Робиться висновок, що криза в освіті і науці за своїми наслідками може стати самою небезпечною із всієї сукупності сучасних криз [4, с. 73].

В Україні криза освіти пов'язана ще й з тим, що за роки так званого її реформування швидкозмінними «командами» профільного міністерства виникли технологічні і наукові бар'єри, долати які вітчизняні спеціалісти і науковці стали неспроможні. Особливу тривогу викликають тенденції, які орієнтовані на фактичне знищення фундаментальної науки [3, с. 15; 4, с. 73], на надмірну стандартизацію і зниження рівня освіти, на заохочення еміграції студентів, масовий виїзд за кордон молодих, талановитих, творчих фахівців тощо [4, с. 78].

Поза всяким сумнівом, що вихід освіти з кризи має супроводжуватися оптимізацією управлінських стратегій, вдосконаленням освітніх стандартів і програм, підвищенням якості освіти і значним збільшенням фінансування. Такі заходи, безперечно, необхідні, але недостатні для вирішення проблем, пов'язаних з кризою освіти. Сутність проблеми виходу із кризи полягає у зміні *цінностей, цілей і сенсів освіти*, адекватних тенденціям розвитку постіндустріального суспільства.

Стосовно науки, то її роль в освіті аж ніяк не локальна, вона поширюється на всі компоненти освітнього процесу: на його цілі, засоби, принципи, методи і, звичайно ж, на його результати. У вітчизняній системі освіти склалася ситуація, коли постнекласична наука не поширила свого впливу на всі компоненти освітнього процесу, що зробило його неконкурентно здатним у світовій системі освіти. Наша сучасна вища школа в значній мірі втратила економічне значення. Їй не вдалося перетворити фінансові вкладення в неї у «людський капітал», у підвищення якості життя, у зростання ефективності виробництва. На теперішній час вона виконує переважно соціальні функції: як засіб соціалізації молоді, соціальний демпфер, як реакція на приховане безробіття, відстрочка від служби в армії тощо.

Таким чином, криза освіти має не лише соціальний, але й загальнокультурний характер, адже включає в себе кризу цінностей, сенсів, цілей, а не лише засобів реалізації освітнього процесу. Тому на перший план у розробці стратегії освіти висуваються проблеми «чому», «як», і «для чого учити»???

Частково відповіді на поставлені питання можна шукати покладаючись на педагогічну аксіому, що навчальний процес у загальноосвітніх і закладах вищої освіти лише тоді відповідатиме викликам сучасності, коли навчальні дисципліни, які закладені в основу його змісту, будуть адекватно відображати досягнення науки, техніки, технологій і виробництва конкретного історичного періоду розвитку суспільства, а не відставати від них [1]. Адже лише освіта здатна перетворювати розвиток суспільства, оскільки вона формує суспільну свідомість. Рівень соціальної системи суспільства визначається темпами виробництва нових знань і інформації, способами її накопичення, збереження і відтворення, творчим і рентабельним її застосуванням (вико-

ристанням) у всіх галузях народного господарства і сферах повсякденного життя. Лише за таких умов молоді люди (випускники ЗВО), які вступають на шлях самостійного життя, легше і за менш короткий час адаптуватимуться до професійних вимог галузі, обраної ними для практичної діяльності. А це означає, що *система якісної освіти* повинна не лише забезпечувати високу професійну компетентність, але й розвивати у майбутніх спеціалістів здатність до творчого мислення, формувати у них навик самоосвіти, саморозвитку упродовж всього життя, тобто перетворювати потребу у навчанні в безперервний процес, який у кінцевому підсумку повинен стати способом існування особистості.

Стосовно розглядуваних питань у ЗМІ, особливо інтернет-видань, то хочеться звернути увагу на стурбованість проблемами вітчизняної освіти на прикладі програми ТSN телевізійного каналу «1+1». Саме журналісти цього каналу свого часу запросили учителя з Англії, який демонстрував «майстер-клас», як треба викладати історію; вони демонстрували «діяльнісний підхід» до вивчення у школах Фінляндії навчальних предметів природничого циклу; в Естонії переймалися досвідом, завдяки чому учні цієї країни ввійшли до «топ-десятки» кращих у світі за знаннями математики і т. п. А чому ж ці проблеми не є турботою такого «монстра» як наша Національна Академія Педагогічних наук? Може на часі повернутися її обличчям до школи, поряд з «філософією про освіту» розробляти методологічно обґрунтовані практичні рекомендації, спрямовані на виведення її на світові рівні? Складається таке враження, що НАПН України працює не на педагогіку, не на освіту, а сама на себе. Хотілося б, щоб НАПН України розробляла моделі стратегічних напрямів розвитку вітчизняної освіти, відповідних до траєкторій розвитку світових освітніх систем, а МОН України забезпечувало б їх реалізацію поетапними тактичними заходами щодо впровадження в освітню практику.

Не можна не зупинитися й ще на одному аспекті, що негативно впливає на якість підготовки випускників ЗВО. Мова йде про «сучасні підходи» до професійної орієнтації молоді щодо вибору ними майбутньої (після закінчення навчання) сфери практичної діяльності. Відомо, що зараз абітурієнти можуть подавати документи до декількох ЗВО одночасно і очікувати, до якого з них їх зарахують. Практика показує, що дуже часто це не співпадає ні з їхнім бажанням, а ні (що саме основне) з їхніми природними здібностями, нахилами і вподобаннями. Яка вже тут гармонія з принципом «природовідповідності» кожної окремої особистості! Пригадуємо, що в 60–70-их роках ХХ ст. у деяких педагогічних ЗВО, дотримуючись цього принципу, практикувалося створення фахових комісій, які, перед тим як абітурієнт має подавати документи до приймальної комісії, проводили з ним співбесіду на предмет виявлення придатності (рис характеру, комунікабельності, толерантності, ввічливості тощо) щодо роботи з дітьми. В залежності від результатів цієї співбесіди (тестування) абітурієнту рекомендували або не рекомендували подавати документи (звичайно, остаточне рішення залишалося за абітурієнтом або ж за його батьками). Це до певної міри могло забезпечити абітурієнта від невдалого вибору ЗВО і майбутньої професії. Зараз же, навчаючись у ЗВО, до якого він потрапив «долею випадку», з часом сту-

дент починає усвідомлювати, що «це не його!» У кращому випадку – він залишає цей заклад, у гіршому – стає «ніяким спеціалістом».

Тому така профорієнтаційна робота, яка перетворилася практично у «заманювання» абітурієнтів до ЗВО, дискредитувала себе і, на наше переконання, має бути скасована. Молода людина має бути вже в школі чітко зорієнтованою на вибір саме для неї біологічно природою визначеної професії і обирати відповідний ЗВО, вступаючи до нього попри навіть кількох невдалих спроб. Звичайно, що до такої роботи мають бути підготовлені учителі, класні керівники і залучатися шкільні психологи.

Певні кризові моменти, які пов'язані з проблемами набору студентів, мають ще й інший аспект. У цьому плані варто б «придивитися» до ЗВО приватної і комунальної форм власності, які інколи організуються лише як «бізнес-проекти». Справа в тому, що чисельність їх постійно зростає – незабаром при кожній «сільраді» вже буде два-три таких «університети». У багатьох випадках ці заклади розташовуються у непристосованих до проведення занять орендованих приміщеннях за відсутності необхідної матеріально-технічної бази, власних кадрів, навчально-методичного забезпечення (бібліотеки), досвіду організації освітнього процесу тощо. Натомість, вони «розтягують» на себе контингент абітурієнтів, що останніми роками призвело до фактичного зникнення можливості конкурсного відбору і подекуди навіть до неможливості заповнювати місця державного замовлення. Тому ЗВО (особливо педагогічні) «змушені» зараховувати практично всіх, хто подав документи. Це, у свою чергу, змушує знижувати вимоги до знань студентів (щоб зберегти контингент), що, в кінцевому підсумку, негативно й впливає на якість освіти загалом.

Та згадуваним ЗВО й цього замало. Їм «подавай» ще й *спецради для захисту дисертацій*, де вони будуть «виконувати наукові кадри», які потім, крім фінансового навантаження на бюджет, жодного позитивного впливу на поліпшення якості ні науки, ні освіти (як показує практика) не мають і не матимуть (не з'являлися б на науковому горизонті такі «вчені», як Ілля Кива і йому подібні). Державницьки виправданим, на нашу думку, було б рішення призупинити діяльність надто широкої мережі спецрад і надати право приймати до захисту дисертації, зокрема педагогічного спрямування, спецрадам державних педагогічних ЗВО (двом-трьом не більше), які мають відповідний досвід і потужний науковий потенціал, або ж спецрадам науководослідних інститутів НАПН зі сформованими відповідними науковими школами. Це значно знизило б рівень корумпованості у цій сфері і підвищило б науковий рівень самих педагогічних досліджень.

Окремої дискусії вимагає й «потреба» у заочній та дистанційній формах навчання, як рецидиву минулої системи «лікнепу» (різних курсів та гуртків з ліквідації неписьменності, неграмотності, «рабфаків», вечірньої форми навчання тощо). Давно пройшли ті часи, коли у молодій державі відчувався «голод» в освічених кадрах. Тепер вже спостерігаємо перенасичення «дипломованими спеціалістами» окремих сфер зайнятості. Мало того, як вже відзначалося, спостерігається масовий відтік вітчизняних кадрів самих різних категорій – від учених, ІТ-професіоналів, медичних працівників, учителів тощо – до спеціалістів у сфері послуг і робочих професій. Тому зараз проблему кадрів потрібно розглядати не в площині їх кількості, а в площині забезпечення їх робочими

місцями і адекватною оплатою праці, адже ці фактори відіграють далеко не останню роль у мотивації до усвідомленого здобуття якісної освіти.

Що ж до відзначених вище форм надання освітніх послуг, то гадаємо, що не є вже секретом ситуація, коли незабаром абітурієнта-заочника у виші можна буде бачити лише двічі – вперше, коли він подає документи до вступу, і вдруге, коли приходить за дипломом. Тож висновок напрашується сам собою – настала пора таку «виртуальну» форму навчання слід або зовсім відмінити, або ж провести ретельну селекцію – для яких спеціальностей її можна без ущербу якості освіти залишити (зрозуміло, що це не має стосуватися інженерних спеціальностей і підготовки спеціалістів, які опановують у процесі навчання фундаментальні науки; практика свідчить, що таких спеціалістів, у повному розумінні цього терміну, заочно підготувати неможливо).

Натомість пропонуємо відродити і осучаснити «екстернатну» форму здобуття вищої освіти і захисту диплому. Адже відомо, що різні люди від природи мають різний рівень інтелектуального розвитку (різний IQ), а тому й різний темп засвоєння знань. Тому не обов'язково всім однаково тривалий час перебувати в «стані навчання» упродовж 5-ти, 4-ох або 3-ох років, як це зараз передбачається відповідними освітніми програмами і навчальними планами.

За наявності багатоканальності сучасних джерел отримання різноманітної інформації, кожна людина із «середньостатистичним» IQ, обравши для себе певну сферу практичної діяльності і відповідний виш для отримання освіти, може цілком самостійно (у притаманно індивідуальний лише для неї часовий термін) підготуватися і екстерном захистити диплом перед кваліфікованою комісією – безумовно за умов гласності, відкритості, неупередженості, принциповості і об'єктивності.

Все сказане, на нашу думку, спростило б управління складною ієрархією існуючої системи освіти [3], зменшило б навантаження на державний бюджет і, саме основне, підвищило б якість підготовки спеціалістів для різних галузей.

Кризові симптоми проявляються ще й в рутинній повсякденній діяльності викладацького корпусу ЗВО. Мова йде про те, що в різних нормативних документах, які регламентують організацію освітнього процесу, увага акцентується на необхідності його «студентоцентризму». Сьогоднішні ж реалії свідчать, що зусилля педагогічного корпусу університетів зосереджуються не на якісній підготовці студентів, а на якісній підготовці «макулатури»: робочих програм і силабусів навчальних дисциплін, освітніх програм і навчальних планів, ліцензійних і акредитаційних справ, різних самоаналізів тощо. І трагізм описуваної ситуації полягає в тому, що відповідальні чиновники неначе спеціально «дбають», щоб цей процес був нескінченний – не встигли підготувати одну «кипу» паперів як назріває термін підготовки наступної і так упродовж всього навчального року. То ж коли вже там до студентів?! Складається враження, що відповідні органи, які б мали перейматися забезпеченням і оцінкою реальної якості підготовки спеціалістів, переймаються оцінкою якості підготовки паперів ЗВО.

За цього все ж слід вважати помилкою щодо намагань відновити у повній мірі стару систему освіти, якою б перспективною та прогресивною вона не здавалася її

випускникам. Основний її недолік (за часів існування СРСР) полягав в ізолюваності від світового досвіду, що й призвело до втрати нею постійно оновлюваного підґрунтя. Тому, необхідно, підтримуючи життєздатні традиції вітчизняної освіти, запозичуючи і освоюючи все краще, що склалося у світовій педагогічній теорії і практиці, сформуванати принципово *нову систему освітніх інституцій*, орієнтовану на потреби постіндустріальної економіки і суспільства XXI сторіччя. Зміст освіти має не лише змінюватися синхронно з розвитком і досягненнями науки, але й містити *прогностично-випереджувальний потенціал*.

Що ж до запозичення зарубіжного досвіду, то варто спробувати адаптувати до національних реалій і впровадити бодай одну апробовану «там», поширену в Інтернеті і рекомендовану для України освітню платформу. Мова йде про створення у 2022 році «Американського університету Київ» (AUK). AUK співпрацює з Університетом штату Арізона, який вважається лідером у США за інноваціями у сфері освіти. Пропонуючи бакалаврські, магістерські і докторські програми широкого профілю (далі цитата): «AUK запускає унікальну модель вищої освіти, яка забезпечує інноваційний глобальний досвід навчання на відміну від усього, що зараз існує в Україні».

Висновок. Більшість учених схиляються до висновку, що Україна зможе протистояти технологічній і науковій глобалізації у тому випадку, якщо тріада «*якісна освіта – сучасна наука – високі технології*» буде розглядатися як один з найважливіших *державних пріоритетів*. Причому, у цьому ланцюзі саме ланка освіти має стояти на першому місці, адже з неї розпочинаються і наука і технології. Загалом же цей ланцюг варто розглядати з позицій системного підходу, адже названі його ланки є елементами єдиної системи, в якій причинно-наслідкові зв'язки безпосередньо зумовлюють одні одних [4].

У якості перспектив щодо пошуку шляхів виходу з освітньо-наукової кризи вважаємо доречним на кафедрах фізико-математичного спрямування ЗВО ретельно опрацювати статті академіка В.М. Локтева, в руслі їх настанов мобілізувати власні потуги і зосередити всі можливі резерви на вирішенні означених проблем з тим, «щоб наші нащадки не були змушені відновлювати науку у нашій країні з самісінького нуля» (цитата з [1, с. 83]).

(Для довідки. Щоб цей матеріал не здавався вигадкою авторів, відзначаємо, що він є результатом 52-ох річного досвіду роботи в педагогічному університеті першого в списку автора на посадах доцента, завідувача кафедри, декана факультету, проректора з наукової роботи, директора Інституту природничо-математичної та технологічної освіти і викладений згідно з такою ж позицією двох інших співавторів).

ЛІТЕРАТУРА

1. Краснобокий Ю.Н. О необходимости пересмотра содержания образовательного процесса по физике. *Физика в системе современного образования (ФССО – 11): материалы XI Междунар. конф. Вогоград, 19–23 сентября 2011 г.: в 2 т.* Волгоград: Изд-во ВГСПУ «Перемена», 2011. С. 338–340.
2. Краснобокий Ю.М., Ткаченко І.А. Інноваційна культура та фізико-математичне тлумачення її знаково-інформаційно-трансляційної домінанти. *Проблеми модернізації змісту і організації освіти на засадах компетентнісного підходу*

ду: матеріали міжнародної науково-методичної конференції. Харків: ХНАДУ, 2014. С. 271–277.

3. Краснобокий Ю.М., Ткаченко І.А. Застосування системного аналізу в освітній галузі. *Вісник Запорізького національного університету: Збірник наукових праць. Педагогічні науки*. Запоріжжя: Видавничий дім «Гельветика», 2020. № 3 (36). Ч. II. С. 181–189.

4. Локтев В.М. Знання – сила? *Вісник НАН України. Наука і суспільство*. 2018. № 1. С. 75–85.

5. Локтев В.М. Фізика і астрономія в НАН України: між минулим і майбутнім. *Вісник НАН України. Наука і суспільство*. 2018. № 12. С. 45–63.

6. Самодрин А.П. Децентралізація України у вимірах ноосфери. *Імідж сучасного педагога*. 2015. № 9. С. 3–5.

7. Шут М.І., Благодаренко Л.Ю. Підготовка вчителя фізики в Україні: як зберегти її в умовах кризи природничої освіти. *Науково-дослідна робота в системі підготовки фахівців-педагогів у природничій, технологічній і комп'ютерних галузях: матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції (19–20 вересня 2019 р., м. Бердянськ)*. Бердянськ: БДПУ, 2019. С. 15–16.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Антонюк Ярослав – доктор історичних наук, співробітник Галузевого державного архіву Служби безпеки України

Барановська Олена – кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, старший науковий співробітник відділу дидактики Інституту педагогіки НАПН України, м. Київ

Гоголь Тетяна – аспірантка кафедри теорії та методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету

Голованова Ірина – доктор медичних наук, професор кафедри соціальної медицини, громадського здоров'я, організації та економіки охорони здоров'я з лікарсько-трудовою експертизою Полтавського державного медичного університету

Зачепа Андрій – доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри суспільно-гуманітарних наук Української академії друкарства

Зимомря Іван – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри теорії та практики перекладу ДВНЗ «Ужгородський національний університет»; професор Полонійної академії в Ченстохові

Зимомря Микола – доктор філологічних наук, професор, академік АН Вищої школи України, завідувач кафедри германських мов і перекладознавства Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

Ільницький Василь – доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри історії України Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, доцент кафедри мобілізаційної, організаційно-штатної, кадрової роботи та оборонного планування Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного.

Ільницька Катерина – кандидат педагогічних наук, старший викладач, кафедри фізики та інтегративних технологій навчання природничих наук Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

Кабат Малгожата (Kabát Małgorzata) – д-р габ., професор Університету ім. Адама Міцкевича в Познані (Польща)

Казакова Світлана – кандидат біологічних наук, доцент кафедри фізичної терапії та ерготерапії Мелітопольського інституту екології та соціальних технологій Університету «Україна»

Калініченко Зоя – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри аналітичної економіки та менеджменту Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

Кіндрат Вадим – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри теорії і практики фізичної культури і спорту Рівненського державного гуманітарного університету

Костріков Анатолій – кандидат медичних наук, доцент кафедри соціальної медицини, громадського здоров'я, організації та економіки охорони здоров'я з лікарсько-трудовою експертизою Полтавського державного медичного університету

Краснобокий Юрій – кандидат фізико-математичних наук, доцент кафедри фізики та інтегративних технологій навчання природничих наук Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

Краснова Оксана – викладач кафедри соціальної медицини, громадського здоров'я, організації та економіки охорони здоров'я з лікарсько-трудовою експертизою Полтавського державного медичного університету

Кришталь Аліна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри суспільних наук Черкаського інституту пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля Національного університету цивільного захисту України

Кулинич Мирослава – кандидат наук із соціальних комунікацій, доцент кафедри ПР та журналістики Української академії друкарства

Ляхова Наталія – кандидат медичних наук, доцент кафедри соціальної медицини, громадського здоров'я, організації та економіки охорони здоров'я з лікарсько-трудовою експертизою Полтавського державного медичного університету

Мальшина Катерина – доктор історичних наук, доцент, науковий співробітник Інституту археології та джерелознавства ім. М.С. Грушевського НАН України

Маркуляк Лариса – доцент кафедри української літератури Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

Мартиненко Наталія – кандидат медичних наук, викладач кафедри соціальної медицини, громадського здоров'я, організації та економіки охорони здоров'я з лікарсько-трудовою експертизою Полтавського державного медичного університету

Микитюк Оксана – доктор педагогічних наук, професор кафедри суспільно-гуманітарних наук Української академії друкарства; професор кафедри технології біологічно активних сполук, фармації та біотехнології НУ «Львівська політехніка»

Морбітцер Януш (Morbitzer Janusz) – д-р габ., професор Вищої школи бізнесу у Домброві-Гурничій

Олефір Ольга – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальної освіти і соціальної роботи Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка

Оржинська Ельвіра – кандидат юридичних наук, доцент кафедри професійних та спеціальних Херсонського факультету Одеського державного університету внутрішніх справ

Плужнікова Тетяна – кандидат медичних наук, старший викладач кафедри соціальної медицини, громадського здоров'я, організації та економіки охорони здоров'я з лікарсько-трудовою експертизою Полтавського державного медичного університету

Пюрко Владислав – магістр з фізичної терапії та ерготерапії, здобувач III рівня вищої освіти (спеціальність 011 Освітні педагогічні науки) Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького, асистент вчителя в класі з інклюзивною формою навчання, вчитель ЛФК Мелітопольської гімназії № 22 Мелітопольської міської ради Запорізької області

Пюрко Ольга – кандидат біологічних наук, доцент кафедри ботаніки та садово-паркового господарства Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького

Романова Наталя – доктор філологічних наук, доцент, професор кафедри німецької та романської філології Херсонського державного університету

Сельменська Зоряна – кандидат технічних наук, доцент кафедри медіатехнологій та видавничо-графічних систем

Ткаченко Ігор – доктор педагогічних наук, професор кафедри фізики та інтегративних технологій навчання природничих наук Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

Тюріна Тамара – доктор педагогічних наук, професор кафедри соціології та соціальної роботи НУ «Львівська політехніка»

Федоренко Яніна – доктор історичних наук, доцент, професор кафедри суспільних наук Черкаського інституту пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля Національного університету цивільного захисту України

Хомин Василь – доцент кафедри дизайну і теорії мистецтва Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

Хомишак Оксана – кандидатка педагогічних наук, доцентка, доцентка кафедри романської філології та компаративістики Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка

Христова Тетяна – доктор біологічних наук, професор кафедри теорії і методики фізичного виховання та спортивних дисциплін Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького

Чубіна Тетяна – доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри суспільних наук Черкаського інституту пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля Національного університету цивільного захисту України

Чуйко Олег – професор кафедри дизайну і теорії мистецтва Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

**ROZWÓJ NOWOCZESNEJ EDUKACJI I NAUKI –
STAN, PROBLEMY, PERSPEKTYWY.**

TOM 7: CZYNNIKI WARUNKUJĄCE JAKOŚĆ BADAŃ JAKOŚCIOWYCH

Pod redakcją naukową:
Jan Grzesiak, Ivan Zymomyra, Vasyl Ilnytskyj

**РОЗВИТОК СУЧАСНОЇ ОСВІТИ І НАУКИ:
РЕЗУЛЬТАТИ, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ.**

TOM 7: ЧИННИКИ ОЦІНЮВАННЯ ЯКІСНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

**Наукові редактори –
Ян Гжесяк, Іван Зимомря, Василь Ільницький**

**Макетування та верстка – Василь Герман
Дизайн обкладинки – Олег Лазебний**

**Редакція не завжди поділяє думки авторів, за зміст, достовірність
інформації та точність цитувань відповідальності не несе.
При передруці статей посилання на збірник є обов'язковим.**

Здано до набору 22.04.2022 р. Підписано до друку 12.05.2022 р.
Гарнітура Times. Формат 60x84 1/16.
Друк офсетний. Папір офсетний.
Ум. друк. арк. 13,02. Зам. № 5819
Наклад 300 примірників

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру видавців,
виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції Серія ДК № 2509 від 30.05.2006 р.

Друк ПП «П'ОСВІТ»
Адреса: вул. І. Мазепи, 7, м. Дрогобич, 82100 Україна
тел. факс (03244) 2-23-35, тел.: 3-38-50, 2-23-76.
E-mail: posvitdruk@gmail.com